KIVO
SUOMEN KIERTOVOIMA
CIRKULÄRKRAFT FINLAND

25.10.2017

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Asia: **VNS 7/2017 vp Valtioneuvoston selonteko keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta vuoteen 2030**

Viite: *asiantuntijakuuleminen 26.10.2017*

Suomen Kiertovoima ry *(ent. Jätelaitosyhdistys ry)* kiittää ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto Valtioneuvoston selonteosta keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta vuoteen 2030 (jäljempänä ”*KAISU*”).

KAISU sisältää toimia, joilla toteutuessaan olisi suoranaisia vaikutuksia jätehuollon järjestämisen kokonaisuuteen ja sitä kautta yhdyskuntajätehuollosta vastuussa olevien kuntien jätelaitosten toimintaan ja mahdollisuuteen suorittaa niille annettua tehtävää.

Tässä lausunnossa on seuraavat elementit:

1. Jätehuolto osana ilmastopolitiikkaa ja ympäristönsuojelua
2. Jätehuollon nykyisen ohjauksen tila
3. Huolet KAISUssa esitetyistä toimista
4. kehittämisehdotukset

1. Jätehuolto osana ilmastopolitiikkaa ja ympäristönsuojelua

Energiana hyödynnettävien jätteiden päästöt ns. rinnakkaispolttolaitoksista (teollisuuden kattilat) ja jätevoimaloista (jätteistä sähköä ja lämpöä tuottavat laitokset) kuuluvat *energiasektorille.* Ne kuuluvat päästökaupan piiriin silloin, kun jätettä poltetaan muun polttoaineen ohessa rinnakkaispolttona em. teollisuuslaitoksen voimalassa.

Jätteen energiahyödyntäminen on kuitenkin kiinteä osa ympäristölainsäädännöllistä jätteiden etusijajärjestyksen toteuttamista ja jätehuoltoa, vaikkei toiminnan päästöjä tilastoida jätesektorilla. Jätteenpolttolaitokset ovat toiminnaltaan samantyyppisiä kuin muutkin energiantuotantolaitokset. Jätteenpolttolaitoksissa tapahtuva kierrätyskelvottomien jätteiden hyödyntäminen sähköksi ja lämmöksi korvaavat muuta energiantuotantoa, ml. fossiilisten tuontipolttoaineiden kulutusta ja niistä aiheutuvia päästöjä.

Muilta osin jätteiden keräyksen, kuljetuksen, kierrätyksen ja loppusijoituksen päästöt kuuluvat taakanjakosektorille jätehuollon päästöinä.

Jätehuoltoa tulisi katsoa kokonaisuutena ja yhteiskunnan perustoimintoja tukevana välttämättömyyspalveluna. Yksittäisten toimien vaikutusta tulisi aina peilata jätehuollon kokonaisuuteen.

2. Jätehuoltoon kohdistuvat ilmastopoliittiset ohjauskeinot tällä hetkellä

Ylivoimaisesti suurin osa jätehuollon ilmastovaikutuksesta tulee kaatopaikoista.

Lisääntynyt yhdyskuntajätteiden *energiana hyödyntäminen jätevoimaloissa toteuttaa jätteiden etusijajärjestystä* hyödyntäen sellaisia jätejakeita, joille ei ole todellista

kierrätysvaihtoehtoa. Yhdyskuntajätteiden hyödyntäminen jätevoimaloissa ei siis vähennä kierrätysmahdollisuuksia vaan toteuttaa lainsäätäjän vaatimusta jätteen hyödyntämisestä polttoaineena.

Jätehuollon kasvihuonekaasupäästöt ovatkin pienentyneet kymmenessä vuodessa noin kolmanneksella. Eniten ovat vähentyneet kaatopaikkojen metaanipäästöt, kun orgaanisen jätteen kaatopaikalle sijoittamista on vähennetty.

On arvioitu, että jätehuoltosektorin päästöt vähenevät 61 % vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoteen 2005.

Ympäristöministeriön tilaamassa *Pöyryn raportissa*[1] esitetään, että mikäli orgaanisen jätteen kaatopaikkakielto johtaa yhtä suureen päästöjen vähenemiseen kuin Ruotsissa, vähenevät kaatopaikkojen päästöt edelleen 10 vuodessa alle puoleen nykyisestä (-1,3 Mt 2020 mennessä). Kansallisessa ilmasto- ja energiastrategiassa vähenemän on oletettu olevan alle 10 % tästä Ruotsin kehityksen perusteella ennakoidusta kehityksestä Suomessa.

Jätehuollon ilmastovaikutus on nykyisten ohjauskeinojen valossa kehittynyt erittäin myönteisesti huomioiden, että tällä hetkellä puuttuu todelliset kierrätysmateriaalien kysyntää lisäävät keinot yhdyskuntajätteen kierrättämisen tehostamiseksi.

3. KAISUssa esitettyjen toimien aiheuttamat huolet

EU:n päästökaupan tavoitteena on ***päästöjen vähentäminen*** ja ***polttoainevalinnan ohjaaminen kohti vähäpäästöisempiä polttoaineita***. Jätevoimaloilla, jotka hyödyntävät kierrätyskelvottomat jätteet sähköksi ja lämmöksi jätteiden etusijajärjestyksen mukaisesti, ei käytännössä olisi päästökaupan piiriin joutuessaan minkäänlaisia mahdollisuuksia vähentää hiilidioksidipäästöjä. Jätteenpolton tehtävähän on jätehuollon näkökulmasta käsitellä kierrätyskelvottomat jätteet eikä ”polttoainetta” voi valita.

Päästökauppajärjestelmän tarkoituksen mukaisesti voimaloita kannustetaan käyttämään polttoaineenaan vähäpäästöisiä tai uusiutuvia polttoaineita. Jätevoimaloiden hyödyntäessä lähtökohtaisesti kierrätyskelvottomia jätemateriaaleja saattaisi tämä virheellisesti kannustaa ohjaamaan jätteenpolttolaitoksiin ensisijaisesti uusiutuviksi luokiteltavia jätteitä, kuten muun muassa biojätettä sekä keräyspaperia ja kuitupakkauksia, jotka tällä hetkellä kiertotalouden mukaisesti erilliskerätään kierrätykseen ja edelleen kierrätysmateriaaleina uusien tuotteiden raaka-aineeksi.

On laajasti tunnustettu tosiasia, ettei jätteenpolton taloudellinen ohjaus (päästökauppaan siirtämisellä tai jätteenpolton verolla) edistä kierrätystä. Tähän on päädytty mm. edellä mainitussa Pöyryn raportissa (alaviite 1). Myös Ruotsin kokemukset sittemmin poistetusta jätteenpolton verosta, tukevat tätä käsitystä.

Päästökaupassa jätteenpolton uusiutuvan ja fossiilisen hiilidioksidin määritys on ongelmallista - luotettava CO2-määritys on epävarmaa ja kallista.

[1] Pöyry: Selvitys jätteenpolton päästöjen mahdollisesta siirtämisestä päästökaupan piiriin, YM143/481/2016, 6.7.2017

Ruotsissa todettiin tämä samainen asia. Kustannusten lisäksi erityistä päänvaivaa aiheuttaa taustatasojen määrityksen epävarmuus.

Yhdyskuntajätteiden kierrätystä tulisi pystyä lisäämään. Jätteenpolton siirrolla päästökaupan piiriin ei pystyttäisi kuitenkaan kierrätystä lisäämään. Keinot kierrätyksen lisäämiselle puuttuisivat edelleen. Jotta kierrätys lisääntyisi oikeasti, tulisi kierrätysmateriaaleille olla aitoa kysyntää. Tämä edellyttäisi uusioraaka-ainemarkkinoiden edistämistä. Nykyisen jätepolitiikan ja kiertotalouden periaatteiden mukaisesti kierrätyskelvoton jäte tulee hyödyntää energiana. Niin kauan kuin jätteille ei ole kysyntää, ei kierrätys kehity.

Tehokkaampia ohjauskeinoja ovat suoraan yhdyskuntajätteen kierrätykseen liittyvät keinot kuin vaihtoehtoisia hyödyntämistapoja rankaisevat epäsuorat keinot, esimerkiksi kierrätyskelpoisten jätteiden polton kieltäminen tai jätemaksujen maksuperusteiden muuttaminen.

Kiertotaloudessa kierrätys perustuu jätteiden syntypaikkalajittelulla ja erilliskeräyksellä toteutettuun pyrkimykseen ns. puhtaista kierroista. Kierrätysmateriaaleilla pitää olla aitoa kysyntää valmistavassa teollisuudessa eikä niiden käytöstä verrattuna neitseellisiin raaka-aineisiin saa aiheutua ylimääräistä vaaraa lopullisten tuotteiden käyttäjille tai ympäristölle.

Suomen Kiertovoima ry:n huolenaiheet esitetyistä toimenpiteistä:

1. Päästökaupasta tulisi vain lisäkustannus ilman keinovalikoimaa toteuttaa päästökaupan tarkoitusta. Päästökauppa ei sovellu toteutettavaksi jätehuollolliseen energiahyödyntämiseen (jätteenpolttoon).

2. Päästökauppa ei edistä kierrätystä vaan sillä saattaisi olla tuhoisat vaikutukset yrityksiin nostaa kierrätysastetta.

3. Päästökauppa vaarantaisi jätehuollon päätavoitteiden toteutumisen, eli ihmisten terveyden ja ympäristön suojelun.

4. Jätteenpolton siirto päästökaupan piiriin toimisi käytännössä kiertotaloutta vastaan.

4. Minkälaiset toimet edistävät kiertotaloutta ja jätehuoltoa osana laaja-alaista ympäristön ja terveyden suojelun toteuttamista – toimenpide-ehdotukset

Suomessa 2016 voimaan astunut orgaanisen jätteen kaatopaikkasijoittamisen rajoitus on ollut toimivaa, myös kansainvälisesti tarkasteltuna.

Yhdyskunta- ja tuotantotoiminnan jätteiden osalta se on merkittävästi edistänyt jätteiden hyödyntämistä. Kaatopaikkakiellosta on kuitenkin aiheutunut käytännön ongelmia tiettyjen jätejakeiden osalta mm. PVC-muovi, eristevillat ja tulipalojätteet. Nämä tilanteet on ratkaistava kaatopaikka-asetusta kehittämällä.

Kaatopaikka-asetuksen mukaan rakennus- ja purkujätteen lajittelussa syntyvän orgaanisen aineksen pitoisuutta koskeva rajoitus tiukentuu 1.1.2020. Tämän rajoituksen toteutumista tulee seurata ja valvoa.

Ehdotus 1: Kaatopaikka-asetuksen toimeenpanoa valvottava ja kehitettävä

25.10.2017

Jätehuollon tehokkaaseen toteuttamiseen liittyy lisäksi lukuisa joukko toimia, joita ei ole otettu KAISUssa otettu tarkasteluun. Huomautimme ympäristöministeriölle antamassamme lausunnossa, että KAISU-suunnitelmasta puuttuu kokonaan merkittävä jätehuollon kasvihuonekaasujen vähentämisen keino, *jätteen kuljetusten tehostaminen*.

Kunnissa tehtävillä ratkaisuilla koskien ns. kiinteistöittäistä jätteiden kuljetusta on suuri merkitys kuljetusten tehokkuuteen ja sitä kautta suoraan liikenteen aiheuttamiin päästöihin.

Mikäli koko valtakunnassa siirryttäisiin kuntien vastuulle kuuluvan jätehuollon osalta *kunnan keskitetysti kilpailuttamaan jätteiden kuljetukseen*, voitaisiin välittömästi pienentää kotitalouksien jätteiden kuljetuksen energiankulutusta ja päästöjä useita kymmeniä prosentteja.

Kunnan kilpailuttamalle kuljetukselle vaihtoehtoinen kiinteistönhaltijan järjestämä jätteenkuljetus on edelleen käytössä vajaalla puolella suomalaisista, vaikka pääosin tämän ei ole todettu täyttävän jätelain edellytyksiä. Tämä tarkoittaa koordinoimatonta jätteiden keräystä, mikä tarkoittaa ”turhia” keräyksiä aiheuttaen enemmän liikennettä ja päästöä kuin kunnan keskitetysti järjestämä ja kilpailuttama kuljetus.

Kunnan kilpailuttama jätteenkuljetus on vaihtoehtoaan tehokkaampi kuljetussuoritteeltaan ja mahdollistaa kilpailutusten kautta vaihtoehtoisten käyttövoimien ja uusien teknologioiden laajan käyttöönoton, esimerkiksi hybridi- tai biokaasukäyttöiset jäteautot. Tämän johdosta siirtyminen kunnan keskitetysti kilpailuttamaan jätteenkuljetusjärjestelmään olisi tullut nostaa osaksi ilmastosuunnitelman toteuttamista.

Ehdotus 2: Tehokkain jätehuollon päästöjen vähennyskeino, jätteen kuljetusjärjestelmän arviointi, otetaan tarkasteluun mukaan

Helsingissä, 25.päivänä lokakuuta 2017

Suomen Kiertovoima ry

Riku Eksymä
toimitusjohtaja